

A határtérségek szerepe Szlovénia és Horvátország területfejlesztési politikájában

PÁMER ZOLTÁN tudományos segédmunkatárs
MRTT vándorgyűlés
Kecskemét, 2018. október 19.

Tartalom

- Területi politika fejlődésének kronológiája.
- Hazai fejlesztéspolitikai eszközök a határtérségek felzárkóztatására.
- Uniós források felhasználása.

Szlovénia - kronológia

- 1960-as évek: munkaerő-túlkínálat.
- 1971: első területfejlesztési törvény – beruházásösztönzés, policentrikus településhálózat.
- 1990: új törvény – demográfiai problémák: befektetések a munkaintenzív szektorokba.

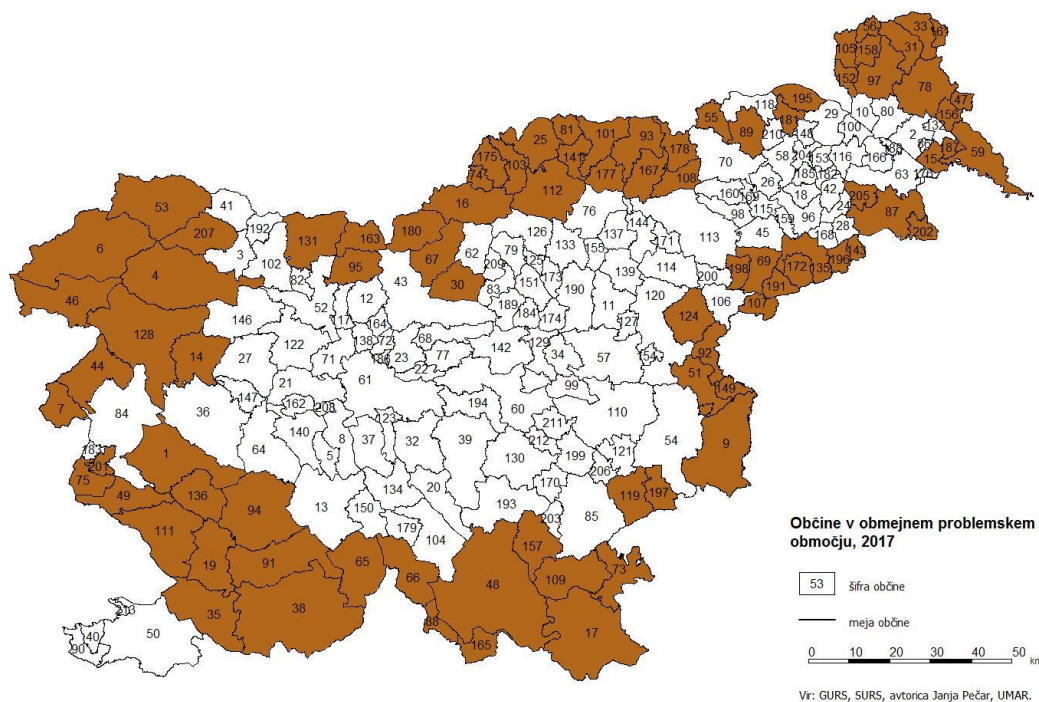
Szlovénia - kronológia

- 1999: első „a kiegyenlített regionális fejlődés előmozdításáról” szóló törvény”
 - Policentrizmus - helyi önkormányzatok előtérbe helyezése;
 - Foglalkoztatás, versenyképesség, kisebbségek helyzetének javítása;
 - Programozás, összhang az uniós fejlesztéspolitikával.
 - NUTS 2 és 3 régiók intézményesítése.
 - NUTS 3: tanács, ügynökség – projektgenerálás, garancia- és mikrohitel-rendszer működtetése.

Szlovénia - kronológia

- 2006: második „a kiegyenlített regionális fejlődés előmozdításáról” szóló törvény”
 - Munkanélküliség – ösztöndíjprogramok, befektetésösztönzés;
 - Vidék népességmegtartó erejének növelése.
 - Határ menti területek előtérbe helyezése.
 - Kisebbségek (magyar, olasz, roma) által lakott területek kiemelt kezelése.

Szlovénia – határ menti területek

1. ábra: A problémás határ menti területek elhelyezkedése Szlovéniában

Forrás: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/regionalni_razvoj/regionalna_politika/karta_obcine_v_obmejnem_problemskem_obmocju_2017/ (2018.07.23.)

- melyek közvetlenül a határ mentén helyezkednek el, vagy közvetlen határ menti önkormányzattal szomszédosak, és a lakosság legalább 50%-a a határ 10 km-es körzetében lakik, alacsony a munkahelyek száma, illetve átlag alatti népsűrűséggel rendelkeznek;
- a közvetlen határ menti önkormányzatokkal szomszédosak közül azok, ahonnan a gyorsforgalmi utak 45 percet meghaladó idő alatt érhetők el, illetve a NATURA 2000 területek aránya meghaladja az országos átlag 150%-át;
- továbbá a határ menti önkormányzatok, vagy azokkal közvetlenül határos önkormányzatok azon szomszédai, ahol a fejlettségi index 0,9 alatti (Zakon, 2011; 24. cikk).

A Muramente, mint kiemelt állami fejlesztési célterület

- 2009: önálló törvény a régió fejlesztésére;
- Célterülete: Muramente + Drávamente 3 önkormányzata;
- Állami részvétel a regionális fejlesztési ügynökségben;
- Támogatás a Szlovén Regionális Fejlesztési Alapon keresztül;
- Ötéves fejlesztési programok: foglalkoztatási támogatások, beruházásösztönző eszközök (kedvezmények), kedvezmények országos pályázatok esetében;
- 33 millió euró (5,5 M€/év)

A Muramente, mint kiemelt állami fejlesztési célterület

2. ábra: A Muramente felzárkózásáról szóló törvény célterülete.

Forrás:

http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/regionalni_razvoj/regionalna_politika/pomurski_zakon_ob_mocje_izvajanja_zakona_o_razvojni_podpori_pomurski_regiji/ (2016. július 21.)

Uniós források felhasználása

- Nemzeti finanszírozású programok kedvezményezettjei a Muramente és Zasavska.
- Előcsatlakozási alapok megnagyobb kedvezményezettje a Muramente és Gorenjska.
- Szlovénia Regionális Fejlesztési Stratégiája
 - 2004-2006: Single Programming Document.
- 2007: Állami fejlesztési program
 - versenyképesség és tudásalapú gazdaság – szociális állam – fenntartható fejlődés;
 - Nemzeti Stratégiai Referenciakeret 2007-2013.

Uniós források felhasználása

	OP regionális fejlesztési potenciálok megerősítésére	%	OP az emberi erőforrások fejlesztésére	%	OP a környezet és a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére	%	Összesen	%	Lakosság 2011	Egy főre jutó támogatás
Gorenjska	273 719 772,25	12,52%	19 573 568,95	2,27%	179 207 121,46	8,03%	472 500 462,66	8,95%	203 427	2 322,70
Goriška	159 516 073,70	7,29%	28 786 867,52	3,34%	98 755 698,94	4,42%	287 058 640,16	5,44%	119 146	2 409,30
Obalno-kraška	100 204 665,29	4,58%	14 323 686,61	1,66%	141 547 973,53	6,34%	256 076 325,43	4,85%	110 760	2 311,99
Osrednjeslovenska	388 718 766,83	17,78%	160 396 451,28	18,63%	240 583 739,75	10,78%	789 698 957,86	14,96%	533 213	1 481,02
Nyugat-Szlovénia	922 159 278,07	42,17%	223 080 574,36	25,92%	660 094 533,68	29,57%	1 805 334 386,11	34,19%	966 546	1 867,82
Jugovzhodna Slovenija	154 943 467,47	7,09%	16 616 790,40	1,93%	199 777 340,61	8,95%	371 337 598,48	7,03%	142 483	2 606,19
Koroška	70 036 466,78	3,20%	7 252 867,49	0,84%	53 147 611,40	2,38%	130 436 945,67	2,47%	72 494	1 799,28
Notranjsko-kraška	82 770 465,84	3,79%	5 221 724,14	0,61%	22 246 762,01	1,00%	110 238 951,99	2,09%	52 287	2 108,34
Podravska	318 255 292,48	14,55%	43 241 839,05	5,02%	248 413 305,44	11,13%	609 910 436,97	11,55%	323 119	1 887,57
Pomurska	122 882 502,05	5,62%	14 456 705,47	1,68%	223 531 598,45	10,01%	360 870 805,97	6,83%	119 145	3 028,84
Savinjska	251 915 393,01	11,52%	30 821 238,79	3,58%	167 540 702,29	7,51%	450 277 334,09	8,53%	259 726	1 733,66
Spodnjeposavska	66 067 944,46	3,02%	6 324 900,76	0,73%	18 071 904,12	0,81%	90 464 749,34	1,71%	70 167	1 289,28
Zasavska	46 455 000,93	2,12%	4 491 201,09	0,52%	11 145 885,05	0,50%	62 092 087,07	1,18%	44 222	1 404,10
Kelet-Szlovénia	1 113 326 533,02	50,91%	128 427 267,19	14,92%	943 875 109,37	42,28%	2 185 628 909,58	41,40%	1 083 643	2 016,93
Több régiót érintő projektek	0,00	0,00%	13 500 000,00	1,57%	354 352 585,35	15,87%	367 852 585,35	6,97%	0	
Valamennyi régiót érintő projektek	151 273 162,00	6,92%	495 732 894,78	57,59%	273 970 303,71	12,27%	920 976 360,49	17,44%	0	
Multiregionális összesen	151 273 162,00	6,92%	509 232 894,78	59,16%	628 322 889,06	28,15%	1 288 828 945,84	24,41%	0	
Mindösszesen	2 186 758 973,09	100,00%	860 740 736,33	100,00%	2 232 292 532,11	100,00%	5 279 792 241,53	100,00%	2 050 189	2 575,27

1. táblázat: A főáramú operatív programokból leszerződött támogatási összegek fejlesztési régióknként (adatok EUR-ban) – 2007-2013

Forrás: www.eu-skladi.si, valamint www.stat.si adatai alapján a szerző szerkesztése.

Uniós források felhasználása

Operatív program	Alap	EU-támogatás 2007-2013	
		ezer EUR	%
Közlekedés és környezet OP	ERFA, KA	1 635 600	38,89%
Regionális fejlesztés OP	ERFA	1 709 750	40,66%
Emberi erőforrások fejlesztése OP	ESZA	755 699	17,97%
Nemzeti stratégiai referenciakeret összesen		4 101 049	97,52%
<i>SI-AT CBC</i>	<i>ERFA</i>	<i>31 519</i>	<i>0,75%</i>
Egyéb CBC	ERFA	65 412	1,56%
Transznacionális együttműködés	ERFA	7 315	0,17%
Európai Területi Együttműködés összesen		104 246	2,48%
Mindösszesen		4 205 295	100,00%

2. táblázat: Szlovénia 2007-2013-as Nemzeti Stratégiai Keretének pénzügyi terve (EUR).

Forrás: SVLR (2008), p. 120 alapján a szerző számításai.

Uniós források felhasználása

	Összesen	Muramenti partnerek által megvalósítandó projektrészek összesen 2014 végéig)	Muramente aránya	Muramente aránya népességből az adott programtérén belül (2005)
Szlovénia- Ausztria	78 954 680,00	6 765 047,83	8,57%	3,76%
Szlovénia- Horvátország	50 239 415,00	3 631 050,22	7,23%	3,26%
Szlovénia- Magyarország	35 893 157,00	16 009 073,81	44,60%	12,22%
Összesen	497 672 268,00	26 405 171,86	5,31%	

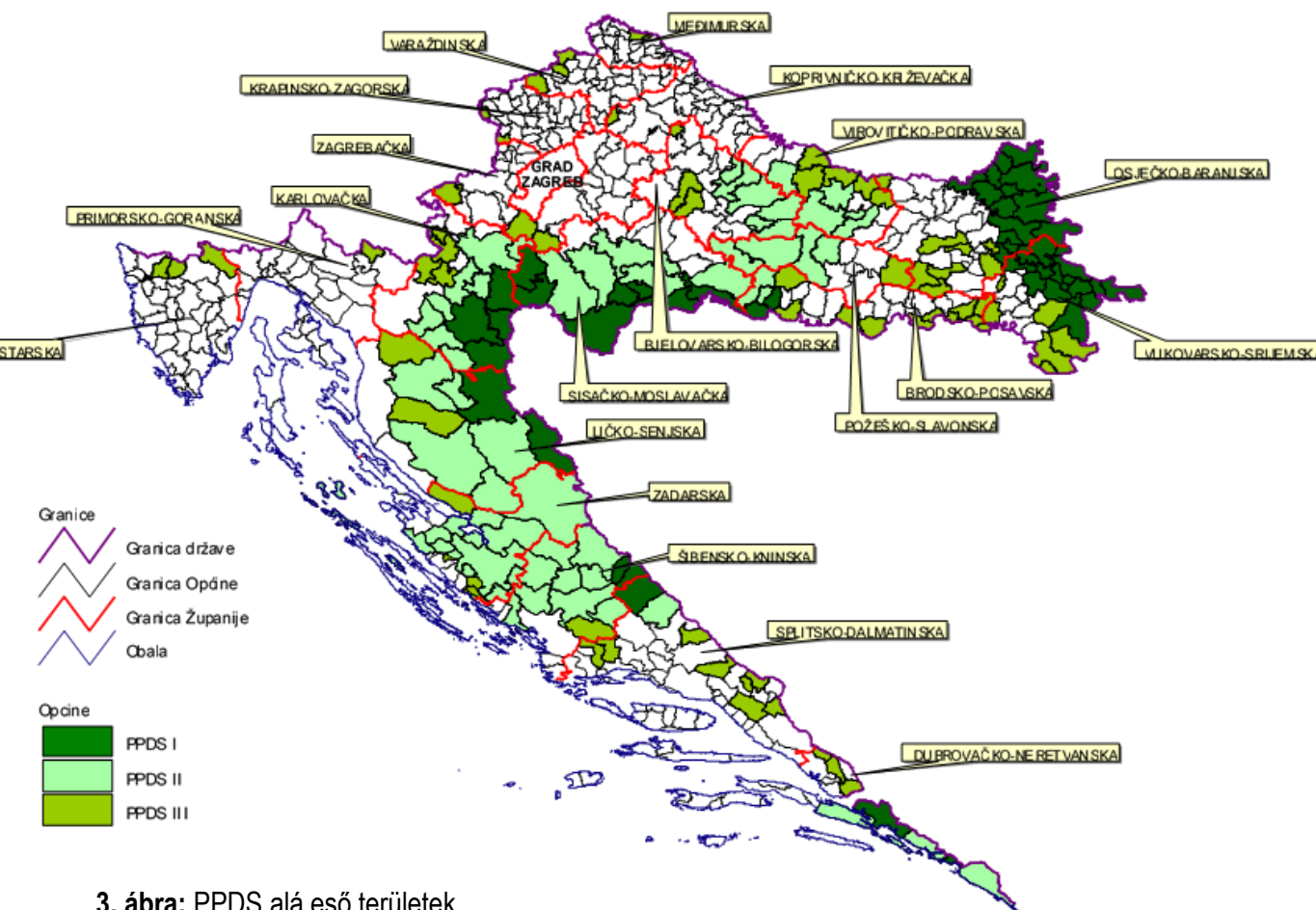
3. táblázat: A Muramente régió forrásabszorpciója a határon átnyúló együttműködési programokban.

Forrás: CBC (2007b), CBC (2007c), CBC (2011a), valamint Vlada RS (2015) alapján a szerző számításai.

Horvátország - kronológia

- 1990-es évek előtt: területfejlesztési diskurzus hiánya.
- A háború az ország bizonyos (határ menti) területeit érintette.
- 1996: Különös állami bánásmód alá eső területekről szóló törvény.
- 1999: Szigetokről szóló törvény.
- 2002: Domb- és hegyvidéki területekről szóló törvény.
- Az EU és a nemzetközi közösség segélyezési politikája a hazai területi politika előzménye.
- 2014: területfejlesztési törvény - határ menti területek fejlesztése a célok között.
- 2017: területfejlesztési törvény átfogó módosítása.

Horvátország – különös állami bánásmód alá eső területek

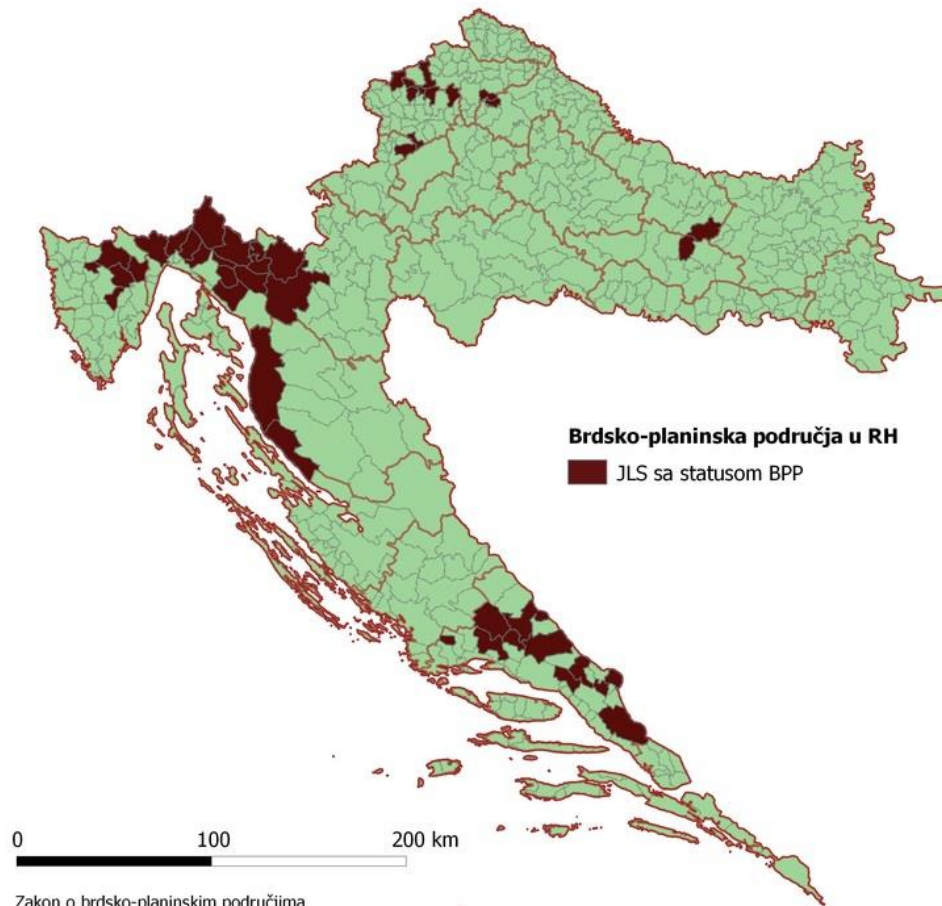

1. Háború során megszállt területek, melyek a határon találhatók (15 km), 5000 lakos alatt, Duna-menti területek.
2. Egyéb háborúban megszállt területek
3. Gazdasági, strukturális és demográfiai szempontból elmaradott területek.

3. ábra: PPDS alá eső területek.

Forrás: <https://www.hgk.hr/ured-hgk-za-ppds-knin/gospodarski-profil-ppds-a> (2018.10.17.)

Horvátország – domb- és hegyvidéki területek

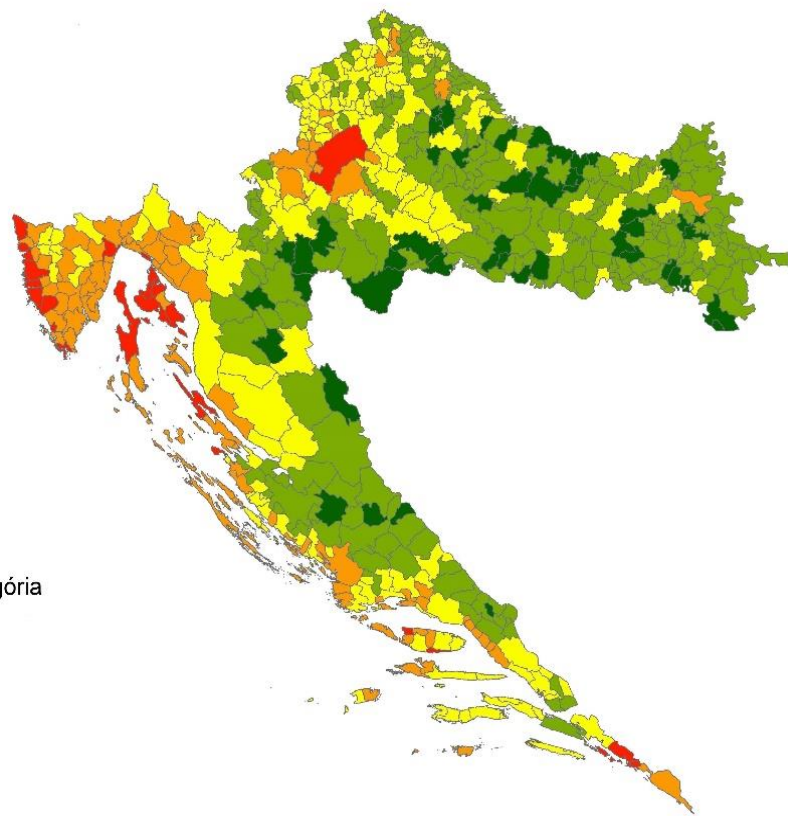

Domb- és
hegyvidéki
területekről szóló
törvény alá eső
területek (NN
117/2014)

4. ábra: Domb- és hegyvidéki területek.

Forrás: <http://www.senjskabura.hr/index.php?ispis=detalji&novost=18284&kat=69>
(2018.10.17.)

Horvátország – domb- és hegyvidéki területek

Fejlettségi index (2017,
2018)

- Helyi szint
- Megyei szint

Fejlettségi kategória

5. ábra: Helyi önkormányzatok fejlettségi index szerint.
Forrás: MRRFEU (2017) alapján saját szerkesztés.

Horvátország – uniós források 2007-2013

Operatív program	Alap	EU-támogatás (2013.07.01-12.31.)	
		ezer EUR	%
Közlekedés	ERFA	120 000	26,70%
Környezet	KA	149 800	33,33%
Regionális versenyképesség	ERFA	108 400	24,12%
Humán erőforrás-fejlesztés	ESZA	60 000	13,35%
Nemzeti stratégiai referenciakeret összesen		438 200	97,51%
Európai területi együttműködés	ERFA	11 200	2,49%
Mindösszesen		449 400	100,00%

4. táblázat: Horvátország 2013-as Stratégiai Referenciakeretének sarokszámai.

Forrás: EC (2013d) alapján saját szerkesztés)

Horvátország – határon átnyúló együttműködési programok 2007-2013

- Határ menti megyék helyzeti előnye (Muraköz, Isztria, Eszék-Baranya)
- Mainstream források abszorpciója tekintetében is előny

Program	Forrás	Kedvezményezett megyék	Kedvezményezett csatlakozó megyék (max. 20% forrás erejéig)	Összes EU társfinanszírozás 2007-2013 (EUR)	Ebből horvát kedvezményezettek számára elérhető (EUR)	Bilater program súlya (
Szlovénia – Horvátország	ERFA, IPA	Muraköz, Varasd, Krapina-Zagorje, Zágráb, Károlyváros, Tengermellék-Hegyvidék (Primorje-Gorski Kotar), Isztria	Zágráb Város	42 703 502	42 703 502*	32,97
Magyarország – Horvátország	ERFA, IPA	Muraköz, Kapronca-Kőrös, Verőce-Drávamente, Eszék-Baranya	Varasd, Belovár-Bilogora, Pozsega-Szlavónia, Vukovár-Szerémség	54 823 266	54 823 266*	42,33
Horvátország – Szerbia	IPA	Eszék-Baranya, Vukovár-Szerémség	Pozsega-Szlavónia, Bród-Szávamente	13 000 000	6 000 000	9,
Horvátország – Bosznia-Hercegovina	IPA	Vukovár-Szerémség, Bród-Szávamente, Sziszek-Moszlavina, Károlyváros, Lika-Zengg, Šibenik-Knin, Split-Dalmácia (Split-Dalmacija), Dubrovnik-Neretva	Eszék-Baranya, Pozsega-Szlavónia, Belovár-Bilogora, Zágráb, Tengermellék-Hegyvidék	14 000 000	7 000 000	10,
Horvátország - Montenegró	IPA	Dubrovnik-Neretva	Split-Dalmácia	6 500 000	3 000 000	4,
Összesen				131 026 768	113 526 768	100,

5. táblázat: Bilaterális határon átnyúló együttműködési programok Horvátország részvételével, 2007-2013.

Forrás: CBC (2011a), CBC (2011b), CBC (2011c), CBC (2013) és CBC (2017) alapján saját szerkesztés.

Következtetések és összefoglalás

- Területi politika kezdete az 1970-es évekre nyúlik vissza.
- Szlovéniában a területi politika alapelve a policentrikus szemlélet és a szociális megközelítés – határtérségek fejlesztése a fő célok között.
- Muraköz fejlesztéséről szóló törvény: pozitív diszkrimináció.
- Horvátországban a határtérségek kiemelt kezelése a háborús megszállás következménye.
- Előcsatlakozás: határon átnyúló együttműködésben való aktív részvétel a sikeres forrásabszorpció kulcsa.

Köszönöm a figyelmet

Pámer Zoltán
Tudományos segédmunkatárs
MTA KRTK RKI DTO
pamer@rkk.hu, +36 30 6644894